

Tillväxt – eller utveckling och hållbarhet

I den politiska och ekonomiska debatten är tillväxt ett centralt begrepp och en ökande tillväxt betraktas okritiskt som tecken på ökad välfärd. Det mått man använder är bruttonationalprodukten, BNP, lite förenklat värdet uttryckt i pengar av de varor och tjänster som produceras på marknaden. Men är det ett tecken på ökad välfärd om julhandeln varje år ökar? Eller att tillväxten fördelas så att de 85 rikaste personerna i världen kontrollerar lika stora tillgångar som den fattigaste halvan av jordens befolkning (färsk statistik från Oxfam)?

Det BNP-måttet inte tar med är:

- den kapitalförstöring som sker genom förbrukning av ändliga resurser som råvaror och icke förnyelsebara energireserver och den miljöskuld vi drar på oss genom att släppa ut föroreningar
- allt som händer utanför marknaden, i hushållen, genom frivilliginsatser och ideell verksamhet.
- effekterna eller bristen på effekter på välfärdsområden som hälsa, utbildningsnivå, demokratiutveckling, minskad fattigdom och rättvisare fördelning av resurser.

Amartya Sen, nationalekonom som fick ekonomipriset till Nobels minne 1998, kopplar tillväxt och välfärden till rättvisa och demokrati och inte BNP-ökning. För att mäta välfärden i ett samhälle måste man ställa följande frågor om människorna i det: ”Är de välnärda? Är de befriade från dödlighet som kan undvikas? Lever de länge? Kan de hålla sig varma? Kan de delta i samhällslivet? Kan de visa sig offentligt utan skam och behöva känna vanära (tänk på den svenska debatten om barnfattigdom)? Kan de finna meningsfulla arbeten? Kan de använda sin skolutbildning? Kan de besöka släktingar och vänner?”

Hans Rosling har gjort mycket uppmärksammade sammanställningar av statistik om hälsoutveckling och befolkningsutveckling. Han är mycket optimistisk. Hälsa mätt som livslängd och barnöverlevnad ökar drastiskt i länder som vi alldeles nyss betecknade som u-länder. Andelen fattiga minskar. Det har skett genom utbildning, särskilt av kvinnorna, basal hälsovård med vaccinationsprogram, tillräckligt med mat, rent vatten, el, kylskåp, toaletter mm. Med ökad chans för överlevnad minskar också det antal barn som varje kvinna föder. Befolkningsökningen saktar in och jordens befolkning antas stabilisera sig runt 9 miljarder till år 2100. Givetvis behövs det en form av tillväxt för att allt fler befolkningsgrupper ska få denna utveckling. Men det måste vara en annan slags tillväxt än vår BNP-ökning. Skulle hela jordens befolkning nå samma ekonomiska standard 2100 som OECD-länderna räknar med, med en årlig BNP-ökning på ganska blygsamma 2 %, så skulle dagens världsekonomi behöva fyrtiodubblas och vi skulle behöva åskilliga fler jordklot än det enda vi har.

Utvecklingsoptimisternas förhoppningar om att lösa det med hittills oanade innovationer eller genom att hämta mineraler från asteroider, dumpa avfall i rymden och kolonisera Mars eller Venus är knappast någon lösning.

Vi i det som vi hittills betecknats som i-världen måste snabbt och drastiskt helt vända på vår världsbild och ändra på vår livsstil, det utrymme vi tar och de värderingar vi lever efter.

Istället för att leva för att nå ekonomisk framgång, makt, berömmelse och konkurrensfördelar och ladda materiella ting med sociala och psykologiska värden måste vi omfattas av värden som solidaritet, rättvisa, medkännande, långsiktighet och hushållning med jordens resurser.

Fråga politikerna under valrörelsen vilka som vill, kan och vågar ta upp dessa långsiktiga, för vår livskvalitet och för mänsklighetens överlevnad helt avgörande frågor? Vill de satsa på utveckling och hållbarhet? Det är en större och viktigare diskussion än enbart klimatfrågan. Eller känns det tryggare att fortsätta prata om BNP?

Tankesmedjan Omvända vär(1)den

September 2014